

УДК 378.091.12

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ

Лілія Асхатівна Мартинець,

кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедра педагогіки та управління освітою,
Донецький національний університет імені Василя Стуса
м. Вінниця, Україна

Анотація

Стаття присвячена розкриттю інноваційних технологій у професійному розвитку вчителів загальноосвітнього навчального закладу. Здійснено аналіз науково-педагогічної літератури, що висвітлює окремі аспекти проблеми. Зазначено, що розвиток освіти має базуватися на використанні нових прогресивних концепцій, впровадженні в навчально-виховний процес сучасних інноваційних технологій та науково-методичних досягнень. Визначено, що інноваційними напрямками професійного зростання педагогічних працівників є різні форми, а саме: конкурси професійної майстерності; авторські програми, націлені на професійний розвиток вчителів; інтернет-проекти і фестивалі відкритих уроків; зустрічі з діячами освіти та ідеологами освітніх програм; семінари з методистами провідних видавництв, авторами підручників і навчальних посібників; майстер-класи; дисемінації педагогічного досвіду через публікації в педагогічних журналах і в мережі Інтернет. Підкреслено, що розвиток особистості фахівця відбувається в умовах постійного перетворення, яке передбачає внутрішню активність, що дозволяє вийти за межі встановлених стандартів особистої та суспільної необхідності, реалізувати своє розуміння змісту, призначення власної діяльності.

Ключові слова: *інновація, інноваційні технології, професійний розвиток, майстер-класи, інтернет-проекти, дисемінації педагогічного досвіду, індивідуальний освітній маршрут учителя, самоосвіта, портфоліо, атестація.*

Постановка проблеми в контексті сучасної педагогічної науки.

В Україні модернізується зміст загальної середньої освіти, оновлюються дидактичні системи методики, педагогічні технології, досліджуються можливості застосування інноваційних форм організації навчального процесу, розробляються критерії оцінювання діяльності загальноосвітніх навчальних закладів. Це зумовлює необхідність неперервного професійного розвитку вчителів, його модернізації з урахуванням сучасних змін у суспільному розвитку, новизни особистісних та соціальних вимог, розробки методичних рекомендацій щодо його організації, інноваційних технологій у професійному розвитку вчителя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема професійної діяльності вчителя завжди перебувала у центрі уваги педагогічної науки і практики. Різні її аспекти знайшли своє відображення у працях таких учених: І. Беха, Н. Бібік, Л. Калініної, І. Зязюна, Л. Мітіної, Н. Муқан, Н. Ничкало, О. Онаць, О. Пометун, О. Савченко, В. Сухомлинського, О. Сухомлинської, Т. Сорочан, О. Топузова; зарубіжних дослідників: Р. Бернса, К. Роджерса, Дж. Равена та ін.

Аналіз наукової літератури та психолого-педагогічних досліджень останнього часу засвідчив, що у більшості науковців і дослідників немає єдиного бачення змісту та підходів до формування і професійного розвитку вчителя. Для більшості робіт властиво акцентування уваги на специфічних особливостях педагогічної майстерності вчителя, його професійної компетентності, формуванні різних якостей особистості в процесі педагогічної діяльності, розвитку педагогічних здібностей, мисленні, професійної спрямованості. Наслідком такого стану справ є недостатня увага обґрунтування нових напрямків, збагачення змісту і форм професійного розвитку педагогів, виокремлення інноваційних технологій у його професійному розвитку.

Мета статті – розкрити інноваційні технології у професійному розвитку вчителя загальноосвітнього навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. Н. Муқан у своєму дослідженні підкреслює, що у розвинутих країнах світу розробляються стандарти шкільної освіти, спрямовані на підвищення якості навчального процесу, що передбачає запровадження змін у змісті навчання й учіння, шкільництва загалом [1]. Особлива увага приділяється професійній компетентності вчителів, діяльність яких є одним із найважливіших факторів, що сприяють підвищенню успішності учнів. Акцентується необхідність їхнього неперервного професійного розвитку задля забезпечення високоякісних освітніх послуг та вдосконалення роботи загальноосвітньої школи.

Дослідниця зазначає, що під час дослідження професійного розвитку вчителів необхідно враховувати три перспективи: людина, як суб'єкт, що навчається на постійній основі; навчальні програми, що ґрунтуються на принципі неперервності освітньої діяльності вчителів з метою забезпечення потреб та інтересів на різних етапах їхньої життєдіяльності; структурно-функціональна організація професійного розвитку у системі неперервної педагогічної освіти, що охоплює мережу навчальних інституцій та їхню співпрацю, спрямовану на створення комплексу освітніх послуг, основаних на принципах системності, систематичності, наступності тощо [1].

Розглядаючи зарубіжний досвід організації професійного розвитку вчителя в історико-культурному контексті, важливо звернути увагу на вітчизняні традиційні та сучасні інноваційні особливості професійного розвитку педагогічних працівників.

Традиційними для освіти залишаються форми курсової підготовки. Інноваційними напрямками професійного зростання педагогічних працівників стали різні форми професійного спілкування педагогів:

- конкурси професійної майстерності;
- авторські програми, націлені на професійний розвиток учителів;
- інтернет-проекти і фестивалі відкритих уроків;
- зустрічі з діячами освіти та ідеологами освітніх програм;
- семінари з методистами провідних видавництв, авторами підручників і навчальних посібників;
- майстер-класи за участю переможців пріоритетного національного проекту «Освіта»;
- дисемінації педагогічного досвіду через публікації в педагогічних журналах і в мережі Інтернет.

Іншим інноваційним ресурсом в плані вдосконалення педагогічної майстерності стає в сучасних умовах діяльність методичних служб. Методичні служби створені з метою надання консультаційної допомоги в питаннях професійного вдосконалення педагогічної майстерності. Пріоритетними напрямками діяльності методичної служби є:

1. Організація підвищення кваліфікації педагогічних і керівних кадрів освітніх організацій району та створення умов для формування індивідуального освітнього маршруту педагогічних працівників в міжкурсовий період.

2. Організація своєчасного проходження атестації педагогічних працівників освітніх організацій і надання методичного супроводу педагогічним і керівним працівникам в міжатестаційний період.

3. Організація і проведення професійних конкурсів. Формування банку передового педагогічного та управлінського досвіду роботи, його дисемінація в освітній системі району.

4. Вивчення досвіду роботи освітніх організацій і педагогічних кадрів, підтримка і розвиток творчого потенціалу педагогів району, створення умов для його поширення.

5. Підтримка і супровід молодих фахівців через реалізацію районного соціального проекту «Школа молодого вчителя».

6. Організація і проведення олімпіад і творчих конкурсів для учнів, здійснення моніторингу рівня предметних досягнень учнів, створення банку даних про учнів з академічної обдарованістю і творчим потенціалом.

7. Методичний супровід діяльності районних методичних об'єднань.

Дуже важливим напрямком в організації курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників на сучасному етапі є формування індивідуального освітнього маршруту. Підставою для його побудови є ті зміни, які відбуваються сьогодні в системі освіти, пов'язані з запитами і потребами учасників освітнього процесу. Сам освітній маршрут проектується на основі індивідуальних освітніх потреб самого педагога, на основі методичної проблеми (або теми самоосвіти) над якою працює педагог, а також потреб тієї освітньої організації, в якій працює педагогічний працівник. Метою такого освітнього маршруту є вдосконалення професійної компетентності педагога.

Індивідуальні освітні маршрути педагогічних працівників припускають не тільки варіативність вибору курсів підвищення кваліфікації, а й самоосвіту; розкриття потенційних професійних можливостей через участь в професійних конкурсах; діяльність в педагогічному співтоваристві освітньої організації та районному методичному об'єднанні.

Самоосвіта педагога реалізується через самостійне освоєння нових освітніх технологій, методичних прийомів і форм організації освітньої діяльності учнів, роботу з науковою та методичною літературою, взаємовідвідування занять, розробку проекту тощо. Розкриття потенційних професійних можливостей і прагнень в індивідуальному освітньому маршруті педагогічних працівників реа-

лізується через участь в очних або заочних професійних конкурсах; через ініціативу організації для учнів району конкурсів, фестивалів, предметних канікулярних змін. Діяльність педагога в професійному співтоваристві проявляється через майстер-класи, відкриті уроки, виступ на семінарах шкільного та районного рівня з темою самоосвіти, зустрічах з методистами видавництва та авторами підручників і навчальних посібників.

Отже, індивідуальний освітній маршрут професійного розвитку педагога визначається як цілеспрямована проєктована диференційована освітня програма, що забезпечує вчителю позицію суб'єкта вибору, розробки, реалізації освітньої програми при здійсненні методичним об'єднанням підтримки його професійного самовизначення та самореалізації.

Формування і реалізація індивідуального освітнього маршруту здійснюються в діалоговій взаємодії педагогів, керівників загальноосвітніх організацій, шкільних методичних об'єднань або методичних кафедр, районних методичних об'єднань під загальною координацією методичної служби району. За своїм змістовним наповненням в індивідуальній освітній маршрут педагогічного працівника включаються: 1) базово-інваріантний модуль, що забезпечує реалізацію вимог стандарту і відображає місію педагога; 2) варіативний модуль, що забезпечує реалізацію виникаючих освітніх потреб учителя-предметника.

Однією з форм підвищення кваліфікації педагогів на сучасному етапі є участь у вебінарах. Подібні форми отримання важливої інформації є невід'ємною частиною формування індивідуального освітнього маршруту педагогічних працівників в міжкурсовий період.

Інформацію з потрібних тем, використовуючи можливості мережі Інтернет, педагог може отримати зі свого робочого місця або домашнього комп'ютера, при цьому йому

не потрібно слідувати в місце проведення даного заходу. З іншого боку тут існують і ряд проблем:

1. Якщо вебінар проходить в режимі он-лайн і немає можливості подивитися запис того чи іншого заходу, то це не завжди зручно

2. Якість звуку залишає бажати кращого, особливо вебінарів регіонального рівня.

Реалізація індивідуального освітнього маршруту видається педагогічним працівником в формі портфоліо. Така форма «звітності» найбільш актуальна під час атестації. Атестація є найбільш важливим питанням професійного розвитку педагогічних працівників.

Під час атестаційних процедур педагогічні працівники представляють фахівцям, які залучаються для всебічного аналізу професійної діяльності педагогічних працівників, презентацію та портфоліо.

Професійний розвиток педагогічних працівників здійснюється і за рахунок ініціювання педагогів до участі в професійних конкурсах.

Усі матеріали учасників професійних конкурсів стають частиною банку передового педагогічного досвіду. Вони включаються в районні електронні методичні збірники, публікуються на офіційному сайті управління освіти і стають доступні для огляду і вивчення педагогічним співтовариством. Таким чином, учасникам професійних конкурсів створені умови для дисемінації свого педагогічного досвіду в освітній системі району, а управління професійним розвитком педагогічних працівників здійснюється цілеспрямовано. Управління професійним розвитком педагогічних працівників здійснюється і за рахунок включення педагогів у інноваційну діяльність.

В умовах оновлення освіти зросла потреба у вчителі, здатному модернізувати зміст своєї діяльності за допомогою критичного, творчого освоєння і застосування досягнень науки і передового педагогічного досвіду. У зв'язку з

цим змінюються і функції методичного супроводу, що забезпечує діяльність вчителя.

Успішність професійної діяльності педагогів обумовлюється сформованістю у них фахових методичних умінь. Цей процес протікає ефективніше за активної участі педагогів саме в методичних об'єднаннях. Відповідно перед методичною службою стоїть завдання супроводжувати, координувати і коригувати діяльність районних методичних об'єднань.

Кожне методичне об'єднання у рамках районних методичних об'єднань може проводити семінари, де є досвід педагогів району і з'являється можливість презентації реалізації індивідуальних освітніх маршрутів.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у визначеному напрямку. Проаналізувавши вищевизначену проблему дослідження, можна зробити висновок, що розвиток особистості фахівця відбувається в умовах постійного перетворення, яке передбачає внутрішню активність, що дозволяє вийти за межі встановлених стандартів особистої та суспільної необхідності, реалізувати своє розуміння змісту, призначення власної діяльності. Ця проблема не вичерпує всієї повноти окресленого дослідження. До перспективних напрямів подальших досліджень належить вивчення зарубіжного досвіду щодо професійного розвитку вчителів.

Список використаних джерел:

1. Муқан Н. В. Професійний розвиток учителів загальноосвітніх шкіл у системах неперервної педагогічної освіти Великої Британії, Канади, США: Дис. д-ра пед. наук: 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти / Наталія Василівна Муқан. – 2011.
2. Онаць О. М. Теоретико-методичні основи стратегії управління розвитком професійної компетентності молодого вчителя в контексті тематики підручника для керівника закладу / О. М. Онаць // Проблеми сучасного підручника. – 2014. – Вип. 14. – С. 506–519.

3. Освітній менеджмент в умовах змін : [навч. посіб.] / Л. Калініна, Л. Карамушка, Т. Сорочан, Р. Шиян та ін. / [За заг. ред. В. Олійника, Н. Протасової та ін.]. – Луганськ: СПД Резніков В. С., 2011. – 308 с.
4. Педагогика: [Учеб. пособ. для студ-в пед. учеб. завед.] / В. А. Слостенин и др. – М.: Школа-Пресс, 1997. – 512 с.
5. Сисоева С. О. Основи педагогічної творчості : [підручник] / С. О. Сисоева. – К.: Міленіум, 2006. – 346 с.
6. Сухомлинская О. В. Учитель в современном мире и его роль в демократизации образования : [учебное пособие]. – К.: КГПИ, 1990. – 82 с.

References:

1. Mukan N. V. Profesiynuy rozvytok vchitelyv zagalnoosvitnich shkil u systemah neperervnoi pedagogichnoi osvity Velykoi Brytanii, Kanady, USA: Dys... d-ra nauk: 13.00.04 / Nataliya Vasylivna Mukan. – 2011. (ukr.)
2. Onats O. M. Teoretiko-metodichni osnovi strategiyi upravlinnya rozvitkom profesiynoyi kompetentnosti molodogo vchitelya v konteksti tematiki pidruchnika dlya kerivnika zakladu / O. M. Onats // Problemi suchasnogo pidruchnika. – 2014. – Vip. 14. – S. 506–519. (ukr.)
3. Osvitniy menedzment v umovah zmin : [navch. posibn.] / L. Kalinina, L. Karamushka, T. Sorochan, R. Shuyan ta in. / [Za zag. red. V. Oliynyka, N. Protasovoi ta in.]. – Lugansk: SPD Reznikov V. S., 2011. – 308 s. (ukr.)
4. Pedagogika: [Ucheb. posob. dlya studentov ped. ucheb. za-ved.] / V. A. Slastenin i dr. – M.: Shkola-Press, 1997. – 512 s. (rus).
5. Sysoeva S. O. Osnovy pedagogichnoi tvorchosti : [pidruchnyk] / S. O. Sysoeva. – K.: Milenium, 2006. – 346 s. (ukr.)
6. Suchomlinskaya O. V. Uchitel v sovremennom mire I ego rol v demokratizacii obrazovaniya : [uchebnoye posobie]. – Kiev: KGPI, 1990. – 82 s. (rus).

Лилия Асхатовна Мартынец,
кандидат педагогических наук, доцент,
кафедра педагогики и управления образованием,
Донецкий национальный университет имени Василя Стуса
г. Винница, Украина

Мартынец Л. А.

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ РАЗВИТИИ УЧИТЕЛЯ

Аннотация

Статья посвящена раскрытию инновационных технологий в профессиональном развитии учителей общеобразовательного учебного заведения. Осуществлен анализ научно-педагогической литературы, освещающей отдельные аспекты проблемы. Отмечено, что развитие образования должно базироваться на использовании новых прогрессивных концепций, внедрении в учебно-воспитательный процесс современных инновационных технологий и научно-методических достижений. Определено, что инновационными направлениями профессионального роста педагогических работников являются различные формы, а именно: конкурсы профессионального мастерства; авторские программы, нацеленные на развитие учителей; интернет-проекты и фестивали открытых уроков; встречи с деятелями образования и идеологами образовательных программ; семинары с методистами ведущих издательств, авторами учебников и учебных пособий; мастер-классы; диссеминации педагогического опыта через публикации в педагогических журналах и в сети Интернет. Подчеркнуто, что развитие личности специалиста происходит в условиях постоянного преобразования, которое предусматривает внутреннюю активность, позволяет выйти за пределы установленных стандартов личной и общественной необходимости, реализовать свое понимание содержания, назначение собственной деятельности.

Ключевые слова: *инновация, инновационные технологии, профессиональное развитие, мастер-классы, интернет-проекты, диссеминации педагогического опыта, индивиду-*

альний образовательный маршрут учителя, самообразование, портфолио, аттестация.

Liliia Martynets,
Ph. D in Pedagogy, Associate Professor,
Head of the Department of Pedagogy
and Management of Education
Donetsk Vasyl Stus National University
Vinnytsia, Ukraine
E-mail: *liliamart7gmail.com*

Martynets L.

INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHERS

Abstract

An article is devoted to disclosure of innovative technologies of teacher's professional development in comprehensive schools. Analysis of scientific-pedagogical literature which casts light upon separate aspects of problem has been hold. It is highlighted that the development of education should be based on the usage of new progressive conceptions, introducing modern pedagogical technologies and scientific and methodical achievements into teaching and educational process. It is determined that innovative directions of pedagogics staff's professional growth are as follows: contests of professional skills, author's programs aimed on professional development of teachers, Internet projects and open lesson's fests; meetings with educational figures ideologists of educational programs; seminars with Methodists of leading publishers, authors of books and educational manuals; master – classes; disseminations of pedagogical experience through the publications in pedagogical journals and in Internet.

It is revealed that an activity of methodical service is an innovative resource in improving of pedagogical skills. The fundamental directions of methodical service's activities are: improving of professional skills of teacher's and managing staff; organization of timely certification of pedagogical staff; organization and holding professional contests; studding the work experience of educational

organizations and pedagogical staff; support and accompaniment of young specialists via realization of regional social project «School of Young Teacher»; organization and realization of Olympiads and creative competitions for pupils; the methodical accompany of regional methodical unions' activity.

Forming the teacher's individual educational route is a very important innovative direction on modern stage, including its self-education, creating of professional portfolio, certification and participation in professional contests.

It is highlighted that the teacher's self-development is done in terms of constant transformation which provides for inner activity which let them cross the borders of stated standards of personal and public necessity, realize their understanding of content, meaning of personal activity. The teacher's necessity is grown up in terms of education updating, because teachers are able to modernize the content of their activity with the help of critical, creative developing and using science achievements and prominent pedagogical experience.

Key words: *innovation, innovative technologies, professional development, master-classes, internet projects, dissemination of pedagogical experience, teacher's individual educational route, self-education, portfolio, certification.*